

Bignone el 1919, i des d'aleshores els versos han tornat a figurar en les edicions. El problema es posa en els termes següents: a) Després de l'himne inicial a Venus, aquests sis versos afirmen el principi epicuri segons el qual els déus no tenen contacte amb nosaltres; el passatge contradiu els versos precedents; b) Aquesta contradicció és un reflex de la contradicció entre l'himne i el poema sencer; c) L'antiguitat del passatge és indubtable, car es troba en totes les edicions; no ofereix tampoc cap dubte la seva atribució a Lucreci; d) Aquests versos es troben repetits en un passatge del llibre II, 646-651, on s'adiuen perfectament amb el context; e) Lucreci acostumava a aprofitar passatges ja elaborats en substitució d'altres de poc satisfactoris; f) El proemi del llibre I consisteix en un complex d'elements no ben fosos entre ells. Partint d'aquests antecedents, el Comunicant proposa la interpretació següent: L'antiguitat d'aquests versos fa inversemblant l'atribució a un *interpolator irrisor* o *Christianus*; no sembla, però, explicable que els destinés aquí definitivament (hipòtesi de Bignone i Friedländer), ni es pot considerar una interpolació del mateix poeta (hipòtesi de Lachmann), puix que la seva funció és provisional. En què consistia aquesta funció? A preparar la redacció d'una transició que conciliés l'himne a Venus amb la diatriba antireligiosa següent. Si hom té en compte el passatge VI, 68-79, segons el qual els déus poden influir en els homes pels *simulacra* que esmenten; que la pregària a Venus només demana la pau per al poeta i el seu amic Memni; que, segons afirma Lucreci, els éssers immortals posseeixen la pau, i l'allusió a la incomunicació entre els déus i els homes, la transició projectada per Lucreci devia haver estat del tipus següent: 1) dels déus pot venir-nos pau, puix que la pau està en llur essència; 2) la pau no ens vindrà en forma de premi, ni ens serà negada com a càstig, sinó que l'obtidrem gràcies a la comprensió de llur natura. Aquesta hipòtesi té l'avantatge de reduir al mínim la contradicció entre el proemi i el poema: l'únic element incompatible dins la doctrina epicúria és el fet que la pau sigui «demanada».

Intervenien el PRESIDENT i el Sr. J. VERGÉS. — CARME BOYÉ, Secretari.

27 maig 1955: Història. — Presideix el Sr. FERRAN SOLDEVILA.

El PRESIDENT informa sobre el VI Congrés Internacional d'Estudis Sards, celebrat a Càller els dies 1-8 de maig.

El Sr. JAUME VICENS I VIVES presenta la seva comunicació sobre *La formació de la burgesia catalana del segle XIX*.¹ Manifesta que l'intent d'estudiar el segle XIX a casa nostra el portà a estudiar el període de 1714 a 1833, que serà la base de la present comunicació. Aquests anys constitueixen una etapa de formació i posen en relleu el gran esforç que féu Barcelona. L'any 1833 la burgesia era ja formada i tenia unes directrius determinades. L'any 1719 només existien a Barcelona quatre comerciants disposats a comerciar amb Amèrica; l'any 1833 aquest nombre ha ascendit a sis-cents. Des de 1730 a 1745 el país es refà, i el vi és la base d'aquesta prosperitat. L'abolició de les duanes interiors és un triomf de la burgesia, que pressiona el Govern. En aquella època és fundada la Real Compañia de Comercio de Barcelona, que l'any 1758 agrupa quaranta-un comerciants, d'una edat mitjana de cinquanta-vuit anys —generació vella i cansada, doncs. L'any 1763 és fundada la Junta de Comerç, formada també per quaranta-un comerciants, molt més joves que no els de la Real Compañia —la mitjana de l'edat és de trenta-vuit anys. Aquesta Junta inicia l'any 1765 el comerç del sucre amb Amèrica, i al cap de pocs anys té a les mans tot el comerç de sucre al Mediterrani. L'acumulació dels capitals del comerç del sucre fou la base de les indies. Pierre Vilar diu que l'any 1765 la força econòmica passa del centre de la Península a la perifèria. La revolució del cotó fracassà. Aquesta generació inquieta té un diari

1. Una versió ampliada d'aquesta comunicació ha estat publicada, en castellà, a "Estudios de Historia Moderna", IV (1954 [1955]), 349-391.

—el «Tarazona»— amb prou lectors, que fou prohibit per la censura eclesiàstica. La Revolució Francesa permeté una nova acumulació de capital a Barcelona. El Cuerpo de Fabricantes de Hilados y Tejidos de Algodón, base posterior del Foment del Treball Nacional, fou en el seu origen una agrupació de petits fabricants —la quota era d'un duro— que arribaren al centenar. Molts d'ells esdevindran els grans fabricants del 1833. L'anomenada Guerra de la Independència interrompé la prosperitat de Barcelona, però entre el 1808 i el 1814 la generació negra dels *hacendistas* reuní una gran quantitat d'or, i Barcelona esdevingué un centre de contraban actiu. Remisa és un bon exemple d'aquesta generació. Comercia amb totes les fraccions, i l'any 1823 és el proveïdor dels cent mil fills de sant Lluís. A aquesta generació cal agrair que el país pogués viure. La nova generació és antigremial. De la Comissió de Fàbriques, formada per set persones (1820-1823), l'any 1827 n'han fugit cinc. Els errors de Ferran VII obliguen la burgesia a passar-se al camp liberal. Hom és liberal pel negoci. L'any 1833 veiem que la burgesia contribueix amb vuitanta mil duros a combatre els carlins.

Intervenien els Srs. J. RUBIÓ (remarca la importància dels problemes plantejats pel Comunicant) i el PRESIDENT (l'estudi de la història econòmica és una novetat en la Història de Catalunya, i hom ha d'agrair-ho principalment al Sr. Vicens, però no hem d'oblidar els aspectes espirituals) i el COMUNICANT (manifesta el seu acord amb el punt de vista exposat pel Sr. Soldevila). — JOAN-F. CABESTANY, Secretari.

18 juny 1955: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El PRESIDENT informa sobre la III Reunió d'Estudis Comarcals, tinguda a Cervera el dia 5 de juny.

El Sr. Jordi Carbonell llegeix la comunicació del Sr. GEOFFREY W. RIBBANS, de la Universitat de Sheffield, titulada *L'Espanya setcentista vista des de fora, amb referència especial a Catalunya*.¹ El Sr. Ribbans comença assenyalant la manca de viatgers abans del 1755 i l'abundor d'ells en temps del regnat de Carles III. Segons Jean Sarrailh, aquests viatgers mereixen molt poc crèdit, perquè alguns d'ells, sobretot els francesos, no havien estat mai a la Península; es tractava, en realitat, de viatgers literaris. A l'Anglaterra del segle XVIII, al contrari, la volta per l'estranger era una veritable institució. La major part dels viatgers, però, no estigueren a Espanya. Entre els anys 1760 i 1790 coneixem vint descripcions; d'aquestes, només deu tracten de Catalunya. De viatgers d'altres nacionalitats, deixant a part els francesos, el Comunicant en coneix tres: dos italians i un danès. Quasi tots aquests autors coincideixen en llurs apreciacions amb els viatgers peninsulars i amb les teories dels historiadors moderns. El Sr. Ribbans manifesta que amb la seva comunicació vol afegir noves dades a les consignades en el seu llibre *Catalunya i València vistes pels viatgers anglesos del segle XVIII*: es referirà a tota la Península i recollirà notícies de viatgers d'altres nacionalitats. Els anglesos són severos en jutjar la situació política i administrativa de Carles III. Townsend i el P. Caimo parlen del despoblament d'Espanya i descriuen l'abandonament de la ciutat de Toledo. Swinburne estudia i descriu la repoblació de Sierra Morena i subratlla el gran esforç econòmic que representa. Tots els viatgers coincideixen a assenyalant les regions perifèriques com les millors considerades agrícolament i industrialment. Townsend descriu Catalunya com una regió industrial i agrícola de primer ordre i amb una gran activitat comercial. Swinburne presenta Tarragona com una ciutat bruta i despoblada, i assenyalava Reus com a població comercial i pròspera. Young parla d'una Catalunya pobra i amb una agricultura que no té punt de comparança amb la del sud de França, que coneix bé i que descriu; no compara, però, aquestes terres amb les de la resta de la Península, com fan d'altres viatgers. Les descripcions del P. Caimo (1755) coincideixen amb les de Townsend (1785). Aquest darrer asse-

1. Aquesta comunicació es publica en el present volum del *BSCEH*, pàgs. 7-19.